

Veileder for ordfører i Aurskog-Høland kommune

Denne veilederen er basert på kommuneloven (2018), KS' Håndbok for ordførere, vedtak i kommunestyret, relevante lovverk og informasjon fra intervju med ordfører. Den gir en samlet oversikt over ordførerens fullmakter i Aurskog-Høland kommune per januar 2025, samt tradisjoner og uformelle føringer som forventes å bli fulgt.

Generelt

Ordføreren er det viktigste folkevalgte vervet i en kommune, med rollen som leder for kommunestyret og formannskapet, samt kommunens rettslige representant. Ordføreren har ingen formell avgjørelsesmyndighet etter kommuneloven, men kan få delegert slik myndighet gjennom vedtak i kommunestyret, som er kommunens øverste politiske organ.

I Aurskog-Høland kommune har ordføreren myndighet til å avgjøre saker i to spesifikke situasjoner:

- Hastesaker, når det ikke er tid til å kalle inn det organet som normalt ville tatt avgjørelsen.
- Sommerfullmakt, der ordføreren håndterer saker i sommerferien.

I kraft av sin rolle har ordføreren stor formell innflytelse i kommunens politiske system. Ordføreren har møte-, tale- og forslagsrett i alle kommunale folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget, hvor ordfører kun har møte- og talerett. Ordføreren har også en sentral rolle i krisesituasjoner. Denne posisjonen gjør det viktig at ordføreren er bevisst på ordbruk og opptreden, da vedkommende fungerer som en rollemodell for lokalsamfunnet.

Å være ordfører innebærer et stort ansvar, både gjennom de formelle fullmaktene og som leder for kommunen og lokalsamfunnet. Kommunens etiske retningslinjer gjelder også for ordfører.

Kommunens verdier og visjoner er tydelige rettesnor:

- Åpenhet: Fremmer dialog og respekt for å finne gode løsninger.
- Tillit: Gir rom for å handle og tenke fritt.
- Samhandling: Forener oss i arbeidet med å skape en bedre framtid for alle innbyggere.

Disse verdiene underbygger kommunens visjon: Muligheter, miljø og mangfold.

Ordførers roller og fullmakter

Ordførerens rolle er regulert i kommunelovens kapittel 6, med enkelte tillegg i andre paragrafer i kommuneloven, og bestemmelser fra annet relevant lovverk.

Etter kommunelovens kapittel 6 er ordfører møteleder i kommunestyret og formannskapet; kommunens rettslige representant; har møte-, tale- og forslagsrett i alle folkevalgte organer (forslagsretten gjelder ikke i kontrollutvalget); og rapporteringsplikt i de tilfeller ordfører benytter seg av delegerte fullmakter. Ordfører er også vigsler etter ekteskapsloven, samt fått delegert myndighet etter enkelte andre paragrafer.

Rettslig representant og kommunens ansikt utad

Som kommunens rettslige representant har ordføreren flere sentrale oppgaver:

- Signere på kommunens vegne
- Representere kommunen som part i rettsaker

Disse oppgavene kan delegeres til kommunedirektøren. Påtalespørsmål er det kommunestyret som avgjør, eller delegerer til kommunedirektøren å avgjøre dette.

Ordføreren representerer også kommunen ved offisielle besøk som en del av rollen som rettslig representant.

Møteleder

Som møteleder i kommunestyret og formannskapet har ordføreren ansvar for å fastsette sakslisten. I praksis innebærer dette at kommunedirektøren informerer ordføreren om saker som er klare, og sekretariatet sender et forslag til saksliste, som godkjennes av ordføreren.

Under møtene har ordføreren ansvar for:

- Å åpne og avslutte møtet.
- Styre ordskiftet, og sikre at debatten holder seg til sak og ikke person.
- Fastsette rekkefølgen for avstemninger.
- Sørge for ro og orden.

Dersom debatten glir over i personangrep, eller en taler bryter reglene gjentatte ganger, kan ordføreren «klubbe» taleren, noe som betyr at vedkommende må avslutte sitt innlegg. I alvorlige tilfeller kan ordføreren gi taleforbud, men dette er sjeldent. Det er vanlig å gi en taler en advarsel før klubbing.

Møte-, tale-, forslagsrett

Ordføreren har møte-, tale- og forslagsrett i alle folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget, hvor det kun gjelder møte- og talerett.

I Aurskog-Høland kommune er det vanlig at ordføreren benytter disse rettighetene med varsomhet hvis ikke ordfører er selv medlem av organet. Forslagsretten brukes hovedsakelig kun i politisk betente saker eller når kommunedirektøren er inhabil, hvor det da blir ordfører som innstiller og ikke kommunedirektøren. Vanligvis deltar ordfører kun ved invitasjon, eller som observatør under møtets orienteringer hvis det er et tema som er politisk betent. Ungdomsrådet er et unntak, hvor det er tradisjon for at ordfører møter i starten av møtet, men går før selve saksbehandlingen begynner.

Forsiktighet i bruk av disse rettighetene bør være en hovedregel for å unngå inntrykk av overstyring. Ordføreren må selv vurdere når det er hensiktsmessig å delta aktivt.

Ordfører som vigsler – ekteskapsloven § 12

I Aurskog-Høland kommune har ordfører og varaordfører vigselfmyndighet. Tradisjonen i Aurskog-Høland er at ordfører tar imot brudeparet i formannskapssalen, og leser opp et dikt før vigselformularet. Dette formularet er lovpålagt av forskrift, og inneholder spørsmålet om brudeparet ønsker å ta hverandre til ektefolk. Under vielsen bærer ordfører ordførerkjedet, og er kledd i pent antrekk for anledningen. Kommunedirektøren har ansvar for den administrative siden av vielsen.

Myndighet delegert til ordfører av kommunestyret

- **Gravplassloven § 9 – Ansvar for gravferd:** Når en person i kommunen dør, og det ikke finnes pårørende som kan ordne med gravferd, er det opp til ordfører å sørge for at den avdøde får en verdig begravelse. I praksis delegeres det ofte til kommunedirektøren å håndtere de praktiske sidene av begravelsen.
- **Konfliktrådsloven § 4 – Oppnevning av mekler:** Ordføreren har myndighet til å oppnevne mekler i konfliktrådssaker, ofte samme person som tilfredsstiller kravene i konfliktrådsloven §§ 5 til 7.
- **Straffeprosessloven § 188 – Plassering i kommunal institusjon:** I tilfeller hvor en siktet person anses ute av stand til å ta vare på seg selv, men fengsel ikke er aktuelt, kan politiet anmode kommunen om plassering i en kommunal institusjon. Ordføreren har myndighet til å avgjøre dette, men beslutningen tas i samråd med kommunedirektøren.
- **Valgloven § 2-8 – Rettelse av manntall:** Dersom en velger ikke er registrert i manntallet, og søker om å få bli ført inn, er det ordføreren som avgjør søknaden etter vurdering fra kommunedirektøren. Dette er en viktig oppgave som må håndteres raskt, slik at velgeren kan stemme.
- **Sommerfullmakt:** I perioden uten politiske møter i fellesferien kan det oppstå saker som må avgjøres før neste møte. Kommunestyret har delegert myndighet til ordføreren til å fatte avgjørelser i slike saker. Alle beslutninger rapporteres til det relevante organet ved neste ordinære møte.
- **Hastefullmakt:** I henhold til kommunestyrets vedtak (sak 98/24) har ordføreren myndighet til å ta avgjørelser i saker som er presserende og ikke kan vente til neste formelle møte, eller når det ikke er tid til å innkalle til et ekstraordinært møte. Denne fullmakten er omfattende, og alle slike beslutninger må legges frem for det aktuelle organet ved neste møte. Dersom organet er uenig, kan beslutningen omgjøres etter forvaltningsloven § 35.

Ordførers rolle i krisesituasjoner

Ordføreren spiller en sentral rolle i krisesituasjoner. Aurskog-Høland kommune har en kriseledelse som består av kommunedirektørens ledergruppe, beredskapskoordinator, kommuneoverlegen og ordfører. I tillegg deltar relevante fagpersoner etter behov. Kommunen har også et psykososialt kriseteam, som bistår personer som har blitt berørt av hendelsen.

Kommunedirektøren har det formelle ansvaret for å håndtere krisesituasjonen, og ordfører er kommunens ansikt utad. Ordføreren har hovedansvaret for å kommunisere med innbyggerne og media, og for å gi trygghet i en usikker situasjon. Innbyggerne vil ha et sterkt behov for informasjon og trygghet om at

situasjonen håndteres på en god måte. Ordfører er derfor et viktig ankerfeste som både informerer og viser medfølelse for dem som er rammet.

Samarbeidet mellom ordfører og kommunedirektør er særlig viktig i slike situasjoner.

En viktig vurdering ordfører må gjøre i krisesituasjoner, er om det er behov for å kalle inn et folkevalgt organ. I slike tilfeller er det viktig å huske på at kommunestyret har delegert hastefullmakt til ordfører, noe som gir ordfører myndighet til å fatte nødvendige beslutninger raskt. Dette understreker ordførerens viktige rolle i å sikre at kommunen kan reagere raskt og effektivt i krisesituasjoner.

Tradisjoner og uskrevne regler for ordfører i Aurskog-Høland kommune

Forespørsler fra privatpersoner og bedrifter: Når privatpersoner eller bedrifter kontakter ordfører, er det vanlig at ordfører gir råd og veiledning, ofte over telefon, og henviser dem til riktig avdeling i kommuneadministrasjonen. I mer komplekse saker vil ordfører sammen med kommunedirektøren vurdere om det bør settes opp et møte. Det er viktig at næringslivet behandles likt, da likebehandling gir stabilitet og forutsigbarhet.

Større arrangementer: Ordføreren i Aurskog-Høland deltar gjerne på større arrangementer i kommunen, og holder ofte en kort tale relatert til begivenheten. Talepunktene kan ordfører be kommunedirektøren om, slik at de er relevante for anledningen. Ved private arrangementer, som bursdager, er det derimot ikke vanlig at ordfører deltar. Utover dette finnes det ingen faste tradisjoner, og deltakelse på andre typer arrangementer vurderes individuelt.

Politiske møter: I politiske møter er ordfører ansvarlig for å opprettholde et godt klima for meningsutveksling. Det er ikke vanlig å sette taletid med mindre saken er spesielt omfattende og mange talere ønsker å ytre seg. Taletid bør kun brukes for å sikre at alle har like muligheter til å fremme sine meninger. I Aurskog-Høland kommune er det viktig at alle representanter får anledning til å uttale seg, og ordfører kan ikke nekte noen å tale.

Kleskode og ordførerkjedet: Det er ingen formelle krav til kleskode, men ordfører forventes å kle seg passende, spesielt i politiske møter og visler. Ved visler er forventningen om pent antrekk høyest, og det er tradisjon at vigsleren bruker ordførerkjedet. Andre anledninger hvor ordførerkjedet bør brukes inkluderer offisielle stats- eller kongebesøk, eller andre store begivenheter for kommunen slik som åpning av nye store bygninger eller kulturelle arrangementer.

Samspill med kommunedirektør: Ordfører og kommunedirektør er de to viktigste lederne i kommunen, og et godt samarbeid mellom dem er essensielt. Selv om instruksjoner til kommunedirektøren bør formidles gjennom formelle vedtak, er det tradisjon i Aurskog-Høland at ordfører kan gi uformelle føringer i saker som ofte kommer opp. For eksempel, dersom et spørsmål tas opp gjentatte ganger i politikken, kan ordfører spørre kommunedirektøren om å utarbeide en sak for å få avklart spørsmålet. For å sikre god informasjonsflyt og samarbeid har ordfører og kommunedirektør faste møter hver uke for å diskutere aktuelle saker.

Mediehåndtering: Media vil ofte ta kontakt med ordfører for kommentar, og i slike tilfeller må ordfører selv vurdere hva som skal deles. I tråd med verdien om åpenhet er det tradisjon for at ordfører prøver å opplyse

media så godt som mulig. Ved krisesituasjoner er det større tradisjon for at ordfører selvstendig tar kontakt med media, slik at en sikrer god og tydelig informasjon som kan bero befolkningen.

Sosiale medier: Ved bruk av sosiale medier vil det ordfører poster ofte bli oppfattet som en offisiell mening på vegne av kommunen.

Generelle forventninger: Generelt er det viktig at ordfører kjenner kommunen godt. I krisesituasjoner forventes det at ordfører deltar i lokale samlinger for de berørte, er til stede når det er utfordrende tider, er villig til å delta på dugnader, og møter opp på festlige anledninger. Ordføreren bør også være en god ambassadør for kommunen og dens innbyggere, og benytte enhver anledning til å fremme kommunen på en positiv måte.

